

بررسی روابط استراتژیک هند با اسرائیل و تأثیر آن بر جمهوری اسلامی ایران

محمود کتابی^۱ - یدالله دهقان^۲ - مهدی کاظمی^۳

تاریخ دریافت: ۹۲/۲/۱۵

تاریخ تصویب: ۹۲/۴/۲۴

چکیده

در سال‌های اخیر با توجه به رشد و توسعه روز افزون هند در زمینه‌های مختلف به خصوص مسائل اقتصادی و نظامی و با توجه به موقعیت استراتژیک و حساس این کشور در منطقه جنوب آسیا و قرار داشتن در همجواری کشورهای چین و پاکستان و ایران، این کشور مورد توجه بازیگران عرصه بین‌الملل بخصوص اسرائیل قرار گرفته است. اسرائیل با توجه به شرایط مساعد کشور هند در منطقه در سال‌های اخیر تلاش زیادی کرده است تا به هر نحو ممکن روابط خود را با این کشور گسترش دهد و بتواند با حضور و نفوذ در کشور هند به اهداف بلند مدت سیاسی و نظامی خود در منطقه دست یابد. روش مورد استفاده در این پژوهش، کیفی مبتنی بر رویکرد توصیفی - تحلیلی بوده که بر اساس مطالعات

۱. استاد و عضو هیأت علمی گروه علوم سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرضا mketabi840@yahoo.com

۲. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرضا m_hoghoughi@yahoo.com

۳. کارشناسی ارشد روابط بین‌الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرضا mkazemi82@yahoo.com

کتابخانه‌ای، اطلاعات و داده‌های مورد نیاز از طریق دو روش موضوعی و تحلیل محتوا از منابع کتابخانه‌ای و اینترنتی و سایر منابع و تحقیقات مرتبط با آن، گردآوری و جمع‌بندی شده است. سوال اصلی مقاله عبارت است از اینکه روابط استراتژیک هند با اسرائیل در سال‌های اخیر چه تاثیری بر منافع جمهوری اسلامی ایران در منطقه داشته است؟ و فرضیه مقاله نیز این است که به نظر می‌رسد افزایش ارتباطات هند با اسرائیل در سال‌های اخیر باعث به خطر افتادن منافع ملی ایران در منطقه در زمینه‌های مختلف سیاسی و اقتصادی و نظامی به ویژه در ارتباط با هند شده است.

یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که روابط دو کشور هند و اسرائیل در سال‌های اخیر رو به افزایش بوده و عمده روابط این دو کشور در سال‌های اخیر مربوط می‌شود به همکاری در زمینه‌های نظامی و فروش تجهیزات دفاعی، فروش ماهواره‌های جاسوسی و علمی و فناوری، که گسترش این روابط بین دو کشور یاد شده باعث شده است هند به پایگاه مناسبی برای حضور نیروهای اسرائیلی در منطقه تبدیل شود و لذا افزایش روابط دو کشور هند و اسرائیل باعث ایجاد فاصله بین هند و ایران و مانع از تحقق اتحادی قوی بین دو کشور شده است که در مجموع روابط هند با اسرائیل در زمینه‌های مختلف اقتصادی و سیاسی و فناوری برخلاف منافع ملی جمهوری اسلامی ایران در منطقه می‌باشد.

واژه‌گان کلیدی: متحد منطقه‌ای، دیپلماسی فعال، تنش زدایی، حسن همجواری، روابط استراتژیک.

مقدمه

اسرائیل و هند در سالهای اخیر روابط دوستانه ای برقرار کرده و هند به شدت به دنبال استفاده از تکنولوژی پیشرفته ماهواره ای و نظامی اسرائیل است. این کشور مشتاقانه به دنبال گسترش روابط خود با کشورهایی است که از نظر فن آوریهای روز دارای پیشرفت های زیادی هستند و از آنجا که اسرائیل از این نظر یک کشور پیشرفته به حساب می آید، گزینه خوبی برای هند به نظر می رسد. همچنین هند از جایگاه اسرائیل نزد ایالات متحده آمریکا آگاه است و برقراری رابطه با اسرائیل را به عنوان دروازه برقراری رابطه با آمریکا می داند. از طرفی اسرائیل نیز کاملاً از بسط روابط دو جانبه با هند استقبال می کند؛ زیرا هند را به عنوان وزنه ای در برابر پاکستان اسلامی می بیند که تنها کشور اسلامی مجهز به سلاح هسته ای است و البته می تواند از چالش هند با گروههای تروریستی اسلامی نهایت بهره برداری را بکند و هند را به طرف خود بکشانند. برای آنکه بیشتر به جایگاه و اهمیت هند نزد اسرائیل پی ببریم، یاد آوری سخن بن گوریون - نخست وزیر مشهور اسرائیل - درباره هند بسیار راه گشاست. وی در رابطه با هند می گوید «به زعم ما، هندوستان بهترین پایگاهی است که می توانیم از آنجا عملیات بر ضد مسلمین را رهبری و هدایت کنیم».

برخی از محققین اسرائیلی، نظیر آبراهام سیگال و هری ایسریگ در این مورد می گویند: «هند برای اسرائیل حکم «گردوی بزرگی» را یافته است که اسرائیل خیز برداشته تا آن را بشکند». (ابوالحسنی، ۱۳۷۷: ۴۴۰)

یافته های پژوهش

هندوستان، اسرائیل را در سال ۱۳۲۹ به رسمیت شناخت ولی به برقراری روابط کامل دیپلماتیک با آن کشور نپرداخت. احزاب سیاسی مخالف تحت تأثیر فضای

ضداستعماری مانع از توسعه روابط این دو کشور می شدند. از یک سو مسلمانان هندوستان خواستار حمایت از مردم فلسطین بودند و از سوی دیگر کشورهای عربی نیز در خصوص عدم ورود اسرائیل به جنبش غیرمتعهدها به هندوستان فشار وارد می آوردند. مناسبات محدود نظامی اسرائیل با هندوستان در جنگ هند و چین در سال های ۱۳۴۴-۵۰ شروع شد. روابط محدود سیاسی بین دو کشور تا سال ۱۳۷۰ ادامه داشت تا اینکه با پایان جنگ سرد، هندوستان در جهت شکل دهی به سیاست جدید راهبردی خود اقدام نمود. (ملکی، ۱۳۸۹: ۴۷)

عادی سازی مناسبات دیپلماتیک هندو اسرائیل در سال ۱۳۷۲ آغاز گردید و به تدریج این روابط وارد حوزه همکاری های امنیتی شد و اینک ابعاد همکاری های امنیتی، ماهواره های فضایی و اطلاعاتی، موشک، همکاری های هسته ای و تسلیحات استراتژیک را نیز شامل شده است. اگرچه تهدیدات پیش روی هندوستان و اسرائیل مشابه نیست و آنان دشمن مشترکی ندارند، اما دو کشور به دنبال امروزینه کردن سیستم های دفاعی خود هستند. اسرائیل برای هندوستان منبع قابل اتکایی در جهت امروزینه کردن پروژه های جدید دفاعی به شمار می رود و هندوستان نیز برای اسرائیل متحد جدیدی در استراتژی پیرامونی آن کشور در آسیا محسوب می شود.

با اوج گیری جریان ملی گرایسی هندو و به قدرت رسیدن حزب بهاراتاجاناتا روابط هند و اسرائیل وارد مرحله جدیدی شد. به عنوان نمونه از سال ۱۳۷۱ تا ۱۳۷۲ تنها در مورد همکاریهای نظامی و دفاعی پنجاه بار دیدار و ملاقات بین مقامات دو کشور صورت گرفته است. حتی علی رغم مسائل اقتصادی هند و نامناسب بودن بسیاری از تسلیحات ساخت اسرائیل برای صدور به هند - با توجه به اینکه اغلب سلاحهای هند روسی است - گفته شده است که دو کشور در

برخی اقلام نظامی چون هواپیما های سبک، تانک آرجون (مرکاوا) و موشک های پرتیوی (جریکو-۱) و آگنی (جریکو-۲) و تحقیقات و تولیدات مشترک نظامی و انتقال تکنولوژی همکاری خواهند کرد. (کلانتری، ۱۳۸۸: ۹)

برای اینکه بتوان چشم انداز روابط هند و اسرائیل و تأثیر آن بر مناسبات هند و ایران را در آینده پیش بینی کرد، پاسخ به سه نکته اساسی و ارائه تحلیل های دقیق و جامع درباره آن ضروری است:

۱- آیا اساساً روابط اسرائیل و هند راهبردی است؟

۲- با توجه به حساسیتی که ایران و دنیای عرب نسبت به گسترش روابط تل آویو-دهلی نو دارند استدلال هند برای داشتن روابط نظامی و استراتژیک با اسرائیل چیست؟

۳- آیا هدف هند از برقراری روابط استراتژیک و گسترده با اسرائیل در راستای نزدیک شدن این کشور به آمریکا است؟

دقت در گزاره های بالا و شواهد موجود بیانگر این است که هند در پی دستیابی به قدرت منطقه ای و رقابت با چین است، از این رو اسرائیل می تواند ضمن تأمین اقلام نظامی هند، کارت خوبی برای بازی با ایالات متحده آمریکا باشد. شدت گرفتن حملات تروریستی در جنوب آسیا و سرتاسر شبه قاره هند نیز دلیل خوبی برای شکل گرفتن روابط راهبردی دو کشور است.

الف: منافع دو جانبه هند و اسرائیل

شکل گیری روابط هندوستان و اسرائیل از مؤلفه های مختلفی برخوردار است و از دیدگاه دو طرف به عنوان اقدامی سودمند که منافع طرفین را تامین می کند به آن نگریده می شود. اسرائیل به بازار گسترده و رو به رشد تسلیحاتی در

هندوستان و فروش اقلام و فرآورده های نظامی خود که اغلب با تکنولوژی های پیشرفته آمریکایی و غربی تهیه شده چشم دوخته است. متقابلاً هندوستان نیز به اسرائیل به منزله تأمین کننده ادوات نظامی و تکنولوژی های پیشرفته دفاعی که به آنها در بازارهای آمریکایی و اروپایی به آسانی دسترسی وجود ندارد، می نگرد.

تحول مهم دیگر در سیاست خارجه هند تعمیق روابط با اسرائیل است که چنین روابطی به طریق اولی سیاست خارجی هند را متأثر خواهد کرد. البته برقراری روابط گسترده با اسرائیل نیز از تبعات رشد ملی گرایی هندو و تمایل هند به رابطه با کشورهای قدرتمند و مهم بین المللی به منظور ارتقاء جایگاه این کشور در مناسبات بین المللی بود. (صدوقی، ۱۳۸۷: ۹۴)

اسرائیل هم اکنون پس از روسیه دومین شریک نظامی عمده هند در جهان محسوب می شود و هم اکنون دو طرف در زمینه تحقیقات مربوط به ساخت و توسعه موشک های کوتاه و میان برد با یکدیگر همکاری های گسترده ای دارند.

خبرگزاری «پی، تی، ای» هند، در دی ماه ۱۳۸۲ گزارش داد؛ که همکاری فضایی هند و اسرائیل با امضای قراردادی میان این رژیم و دهلی نو گسترش می یابد. این قرارداد با حضور مقام های هندی و وزیر علوم و فناوری رژیم اشغالگر قدس در بنگلور هند به امضاء رسید؛ براساس این قرارداد، ماهواره «جی، اس، ای-۴» سازمان تحقیقات فضایی هند (اسرو) در سال ۲۰۰۵ یک تلسکوپ اسرائیلی را با خود به فضا می برد، این تلسکوپ قادر است از فضا عکسبرداری کند و اطلاعات به دست آمده از آن توسط کارشناسان هندی و اسرائیلی به طور مشترک بررسی خواهد شد.

سوابق همکاری های نظامی هندوستان و اسرائیل به ویژه در زمینه فضایی در شهریور ۱۳۸۶ منجر به پرتاب ماهواره اسرائیل شد. برخی از گزارش ها حاکی

است که مهم ترین هدف این ماهواره نظارت و مراقبت از برنامه های هسته ای جمهوری اسلامی ایران است. این ماهواره ۳۰۰ کیلوگرم وزن و «تکسار» نام دارد و قبل از آن نیز اسرائیل موفق به پرتاب ماهواره «افق ۷» به فضا شده بود. اما ماهواره دوم از قابلیت های بیشتری از جمله تکنولوژی پیشرفته راداری برخوردار است. لازم به اشاره است که در گذشته نیز هندوستان و اسرائیل از سوابق روابط نظامی و همکاری های دفاعی برخوردار بوده اند. در ادامه همکاری های مذکور یک فروند راکت هندی ماهواره اسرائیلی را به فضا پرتاب کرد. (تقفی عامری، ۱۳۸۷: ۱۸۸)

بی شک پرتاب این ماهواره نقطه عطف مهمی در مناسبات نظامی اسرائیل و هندوستان می باشد. در واقع این پرتاب گام جدیدی در روابط استراتژیک دو کشور و عامل جدیدی در سناریوهای احتمالی امنیتی برای منطقه خاورمیانه به شمار می رود. مقامات هندی استدلال می کنند که توانمندی ها و ظرفیت های فضایی آن کشور به مرحله ای رسیده است که می تواند ماهواره سایر کشورها را در مدار زمین قرار دهد. سازمان پژوهش های فضایی هندوستان که متولی این پرتاب بوده است خود را یک مجموعه غیرنظامی معرفی می کند. این طور استنباط می شود که هندوستان و اسرائیل در تداوم مناسبات نظامی به این همکاری دست زده اند. مأموریت این ماهواره که ظاهراً نظارت بر فعالیت های هسته ای جمهوری اسلامی است و از فن آوری پیشرفته ای برخوردار است آن را قادر می سازد که تحت هر شرایط جوی مأموریت خود را انجام دهد.

اسرائیل با هند، رابطه ویژه ای ایجاد کرده است. این رابطه از طریق توافقات همکاری در زمینه های تکنولوژی اطلاعات، موشک های بالستیک، همکاری در برنامه های فضایی و صنعت اسلحه سازی است. براساس اطلاعات

موجود موساد اسرائیل هم اینک در پایتخت سیاسی هند یعنی دهلی نو، در بنگلور پایتخت صنعتی این کشور و شهر بمبئی به عنوان بندر اصلی و مرکز مهم تجاری هند استقرار کامل یافته است.

رویکرد چند ساله هند درباره گسترش روابط با اسرائیل مبین رویکرد واقع‌گرایانه و عمل‌گرایانه مقامات هندی در دو دهه اخیر است؛ هند سالهاست که سیاست نهروییسم را کنار گذاشته و درصدد روابط گسترده با بازیگران مهم بین‌المللی است. اساساً روابط با اسرائیل به منظور دست یافتن دهلی نو به تکنولوژی‌های بالا و پیچیده اسرائیل و به تبع آن غرب و آمریکا است. نکته‌ای که هند به خوبی دریافته مناسبات ویژه تل‌آویو با دنیای غرب و آمریکا است و سعی دارد به نحو شایسته‌ای از آن استفاده کند.

پس از جنگ سرد سیاست خارجی هند، روابط منفعت‌مدار را به تعامل ایدئولوژی‌مدار ترجیح داده است. در دوران پس از جنگ سرد منافع کشوری تنها ملاک عمده و مهم در روابط بین‌المللی تعیین‌گردید. هند روابط مستحکمی با ایران و اسرائیل به صورت مستقل از یکدیگر شکل داد و کوشید توازنی در مناسبات خود با دو بازیگر منطقه‌ای بوجود آورد. این استقلال استراتژیک در تعامل با کشورهایی که درگیر مناقشات عمده با یکدیگر هستند، شاخص رفتاری سیاست خارجی هند در دوران پس از جنگ سرد و نیز بیانگر پیچیدگی روابط دوجانبه و چند جانبه این کشور است. (طاهریان، ۱۳۹۰، www.irdiplomacy.ir)

ب: ایالات متحده آمریکا و گسترش روابط هند و اسرائیل

آنچه نگرانی از روابط هند و اسرائیل را برای ایران دو چندان می‌کند ورود بازیگری به نام ایالات متحده آمریکا به این جمع است که موجب برهم خوردن توازن قوا در منطقه و دوری دهلی نو از تهران می‌شود.

پروژه دیالوگ استراتژیک هندوستان، اسرائیل و آمریکا در محافل فکری استراتژیک سه کشور در حال تدوین و توسعه است. اگر چه روابط استراتژیک دهلی نو و تل آویو علیه دشمنان مشترک آنها نیست ولی ورود آمریکا به مشارکت استراتژیک هندوستان و اسرائیل موازنه جدیدی از قدرت در منطقه بوجود می آورد. هندوستان و اسرائیل به عنوان دولت های منحصر به فرد به دنبال خروج از انزوای منطقه ای با توسل به شبکه دوردست مشارکت استراتژیک می باشند.

هندوستان به لحاظ موقعیت مناسب جغرافیایی در عمق استراتژیک و اسرائیل به لحاظ آسیب پذیری در عمق استراتژیک به دنبال همجوشی جغرافیایی و نظامی هستند. هندوستان با وسعت جغرافیایی و ارتشی روبه رشد و توسعه و اسرائیل با ضعف عمق استراتژیک ولی با ارتشی قوی، مترصد به کسب اهداف و منافع متفاوت، درمسیری یگانه به مشارکت و دیالوگ استراتژیک پرداخته اند. (فرزین نیا، ۱۳۸۸: ۶۲)

مرکز مطالعات نیکسون و مرکز مطالعات بین المللی و استراتژیک آمریکا با انتشار کتاب هایی نو از هندوستان به عنوان قدرت نوظهور نام برده اند. هانتینگتون دو گزینه سیاست خارجی را در دکترین امنیت ملی هندوستان نام برده است:

۱- اتحاد استراتژیک هندوستان با آمریکا و اسرائیل در محیط پیچیده امنیتی، منطقه ای و بین المللی.

۲- اتخاذ سیاست انزوا طلبی و تبدیل تدریجی به یک کشور حاشیه ای.

(جمشیدی بروجردی، ۱۳۷۹: ۱۶۲)

از سوی دیگر هندوستان ظاهراً درصدد است تا با تداوم خریدهای تسلیحاتی از اسرائیل درپچه فروش و دریافت تسلیحات و تجهیزات مشابه از

آمریکا را وسیع تر کند. برای مثال معامله هسته ای آمریکا با هندوستان علی رغم اینکه آن کشور عضو معاهده منع اشاعه تسلیحات هسته ای نیست از جمله دستاوردهای هندوستان در استفاده از سکوی پرش اسراییل در جلب حمایت آمریکا به شمار می رود.

به گونه ای که اشاره شد بخش عمده ای از سیاست نزدیکی هند به اسراییل ناشی از این دیدگاه است که از طریق پنجره اسراییل می توان به آمریکا نزدیک شد و علاوه بر آن با توجه به اینکه در حال حاضر توافق هسته ای آمریکا و هند در جریان است و تحقق آن بستگی به لابی موجود در آمریکا و اروپا دارد اسراییلی ها می توانند در این باره کمک مؤثری کنند. ظاهراً این امر می تواند انگیزه جانبی گام نهادن هندوستان در زمینه همکاری های جدی دفاعی با اسراییل باشد.

در سطح راهبردی ملاحظات دو طرف بر این مبنا استوار است که اسراییل به هندوستان به عنوان یک «قدرت در حال ظهور» در آسیا می نگرد که می تواند بر روندهای جاری استراتژیک منطقه ای تأثیرگذار باشد و از همه مهم تر به عنوان عاملی جهت جلوگیری از روابط هند و ایران عمل نماید. هندوستان به خوبی واقف است که چه هزینه هایی را در روابط استراتژیک با اسراییل آن هم به شکل واکنش های منفی از سوی ایران و برخی کشورهای اسلامی و عربی دیگر ممکن است پردازد و همچنین در داخل کشور باچه مخالفت هایی از سوی جناح های سیاسی رقیب می تواند رو به رو باشد. با این وجود هند ضمن ارزیابی نهایی میزان سود و زیان به پیشبرد این روابط در آینده می اندیشد.

تأثیرمشی سیاسی - جغرافیایی همکاری میان هند و اسراییل برای ایران بسیار وخیم و چند جانبه است. به رغم انکارها، ایالات متحده نقشی را در

راهبردش بر ضد ایران به هند واگذار نموده است. می توان به راحتی حدس زد که حمایت از اقدامات ایالات متحده برضد تهران، یکی از شرایط معامله هسته ای دهلی نو با واشنگتن باشد. (ثقفی عامری، ۱۳۸۳: ۸۸)

تجدیدنظر در سیاست خاورمیانه ای هندوستان که قبلاً «بر حمایت از اعراب و فلسطینی ها» استوار بود، اکنون به سمت تقویت مناسبات استراتژیک با اسرائیل سوق پیدا کرده است. هندوستان تصور می کند که با مخالفت جدی از سوی اعراب مواجه نخواهد شد چون آنها خود پیشقدم مذاکره با اسرائیل بوده اند. روزنامه اسرائیلی «اورشلیم پست» علت واقعی تأخیر در پرتاب ماهواره جاسوسی اسرائیل از سوی هندوستان را فشارهای ایران، احزاب اسلامی و احزاب چپ هندوستان ذکر کرده و متذکر شده است که ایران ناخرسندی خود را از همکاری هندوستان با اسرائیل در این باره اعلام کرده است و به نقل از همین روزنامه مقامات رسمی ایران می گویند که تهران دهلی نو را از عواقب و ابعاد این نوع همکاری برحذر داشته است.

به طور کلی می توان گفت که مبنای روابط بین دو کشور به خاطر وجوه مشترک آن دو، مقابله با اسلام انقلابی و جریانات تروریسم است. علاوه بر این هند از نظر موقعیت استراتژیکی دارای اهمیت بسیار زیادی برای اسرائیل است. در این راستا «پرفسور مارک هلو» استاد مرکز مطالعات استراتژیک جافی وابسته به دانشگاه تل آویو اظهار نموده بود که هند از نظر استراتژیکی، سیاسی و تجاری بیش از کل شبه قاره برای اسرائیل حائز اهمیت است. این اظهارات که بعد از آزمایشات هسته ای هند در ۱۳۷۷ ابراز شده مؤید عمق علایق دو کشور نسبت به یکدیگر است. (ایرانی، ۱۳۸۹: ۹)

ج: تأثیر روابط هند و اسرائیل بر روابط ایران و هند

اسرائیل از جمله عوامل تأثیر گذار منفی بر بسط روابط هند و ایران به شمار می‌رود. در واقع از زمان توسعه روابط هند و ایران در سال ۱۳۷۱، مقام‌های اسرائیلی بارها نگرانی خود را درباره آینده روابط ایران و هند ابراز کرده‌اند. از جمله اینکه اسرائیلی‌ها از امکان دستیابی ایران به تکنولوژی نظامی اسرائیل از طریق دهلی نیز ابراز نگرانی کرده و خواسته‌اند تا هند تضمین‌های لازم برای جلوگیری از چنین اتفاقی را بدهد. اما ایران سعی نموده تا به رغم سطح رو به رشد همکاری‌های هند و اسرائیل به ویژه در زمینه‌های نظامی از دخالت در روابط آنان پرهیز نماید.

بسیاری از تحلیل‌گران اعتقاد دارند که پرتاب ماهواره جاسوسی اسرائیل توسط راکت هندی، آن کشور را به یک همکار فعال در ارتقای امنیت اسرائیل مبدل کرده و حمله احتمالی اسرائیل به مراکز استراتژیک در ایران می‌تواند از هدایت شبکه‌ای ماهواره مذکور بهره‌مند شود. همچنین همکاری جدید دو کشور هند و اسرائیل می‌تواند به توسعه مناسبات پیشرفته تری در زمینه موشک، رادار و ماهواره بیانجامد. تداوم این نوع همکاری‌ها می‌تواند متقابلاً هندوستان را به متحد نزدیک اسرائیل در آسیا مبدل کند. هندوستان خریدار مناسبی برای تسلیحات اسرائیل به شمار می‌رود. اسرائیل دومین تأمین‌کننده تکنولوژی‌های مدرن دفاعی سیستم‌های جنگ الکترونیک موشکی و راداری و به ویژه آواکس برای هندوستان به شمار می‌آید.

البته هند از تنفر جهان اسلام و جمهوری اسلامی ایران نسبت به اسرائیل آگاه است و سعی دارد نوعی موازنه میان روابط با ایران و کشورهای اسلامی و اسرائیل ایجاد کند و از رفتارهای حساسیت‌برانگیز در قبال اسرائیل خودداری

کند. عده ای از کارشناسان هندی بر این نظرند که باید روابط با اسرائیل و ایران را همزمان به پیش برد تا از هر دو امتیاز گرفت. همچنین بعضی از تحلیل گران هندی معتقدند موقعیت جغرافیایی و ژئوپلیتیکی ایران برای هند همانند جایگاه اسرائیل نزد ایالات متحده آمریکاست. از این رو بسیاری از احزاب اسلامی و چپ در هند از رویکرد جدید هند نگرانند و گسترش روابط با اسرائیل را به ضرر منافع هند می دانند. (بلند اختر، ۱۳۹۰: ۶۲)

هندوستان دارای منافع ریشه دار و استراتژیک در خاورمیانه و - در سالهای اخیر- در آسیای مرکزی است. منافع تجاری، انرژی و اعزام کارگران هندی مهم ترین اولویت های هندوستان در بین کشورهای عربی و جهان اسلام به شمار می رود و مضافاً هندوستان دارای جمعیت مسلمان است و توسعه مناسبات با کشورهای اسلامی می تواند توازنی را در بین مسلمانان آن کشور برقرار کند. اقتصاد رو به رشد هندوستان نیازمند شدید به واردات نفت و گاز از کشورهای دارنده منابع سرشار انرژی در منطقه است.

اینکه هندوستان علی رغم آگاهی از حساسیت جمهوری اسلامی ایران مبادرت به پرتاب ماهواره اسرائیلی نموده است ظاهراً مبتنی بر این فرض بوده که چون ایران درگیر برنامه هسته ای خویش می باشد و در این راستا با چالش های غرب و نیز بحران روابط با غرب و سازمان ملل مواجه است لذا نمی تواند مخالفت مؤثر و جدی ای در این خصوص از خود نشان دهد.

از دیگر تاثیرات روابط اسرائیل با هند بر منافع ایران، تحت فشار قرار دادن هندوستان در خصوص عدم راه اندازی خط لوله صلح می باشد که اسرائیلی ها و امریکایی ها مسیر های دیگری نظیر ترکمنستان و افغانستان را به هندی ها پیشنهاد می کنند و همچنین مانع از سرمایه گذاری های هند در بخشهای مختلف اقتصادی

ایران به ویژه کشتیرانی و بندرگاهی شده اند و برای تامین انرژی هند راه هایی بجز جمهوری اسلامی ایران را به هندی ها معرفی می کنند و این در حالی است که ایران با توجه به موقعیت جغرافیایی اش می تواند ارزاترین و بهترین و سریعترین گزینه برای تامین انرژی هند باشد، در هر حال مقامات اسرائیل در تلاشند به هر نحو ممکن و با افزایش نفوذ خود در هند ضمن خروج از انزوای منطقه ای و پیدا کردن یک متحد استراتژیک در جنوب آسیا، رابطه اقتصادی و سیاسی ایران و هند را کاهش دهند که در این میان ایران در ابعاد مختلف متضرر خواهد شد. (قنبری، ۱۳۸۸: ۷۸)

در مورد روابط هند با اسرائیل، بنظر می رسد که سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال هند، باید به گونه ای باشد که این کشور تشویق به بازنگری در سیاست خاورمیانه ای خود گردد و با شناخت واقعیت ها، بیش از پیش به ماهیت گسترش طلبی و مواضع غیرقانونی اسرائیل در منطقه پی ببرد.

نتیجه گیری

روابط هند و اسرائیل در قرن بیست و یکم از اهمیت ویژه ای برخوردار بوده و هر دو کشور دارای منافع فراوانی در سطح منطقه می باشند و تلاش دارند روابط دو جانبه خود را تحکیم بخشند. هند کم کم در حال تبدیل شدن به یک قدرت بزرگ آسیایی است که در راستای منافع اسرائیل و غرب ارزیابی می شود. دهلی نو تمام مولفه های رسیدن به یک قدرت منطقه ای و حتی جهانی را داراست و حرف های زیادی برای گفتن دارد. این کشور در زمینه های نظامی، فضایی و هسته ای جزء کشورهای پیشرو در منطقه و جهان است. هند برای ادامه مسیر خود نیازمند انرژی پایدار، مخصوصاً گاز بوده و تأمین انرژی و امنیت آن در جهان امروز بسیار حائز

اهمیت است. ایران با داشتن منابع گازی گسترده که بعنوان دومین کشور دارای انرژی گازی در جهان محسوب می شود، بهترین گزینه برای تامین انرژی هند است. امروزه افغانستان و پاکستان از دغدغه های بزرگ هند محسوب می شوند که ایران با هر دو کشور همسایه بوده و روابط زیادی نیز با آنها دارد. مسئله مهم این است که شرایط هند و موقعیت فعلی این کشور باید به طور دقیق و همه جانبه توسط مسئولین ایرانی مورد ارزیابی قرار گیرد. اکنون هند ناگزیر به بسط همکاری خود با قدرتهای فرا منطقه ای از جمله ایالات متحده آمریکا و بلوک غرب و متحد بلاقید و شرط آن یعنی اسرائیل است.

هند در حال حاضر همکاری های گسترده ای را با اسرائیل انجام میدهد و در زمینه های مختلف نظامی و خرید تسلیحات دفاعی، پرتاب ماهواره های جاسوسی، علمی و فن آوری و... با اسرائیل همکاری دارد و هند می داند که چون اسرائیل متحد استراتژیک آمریکا در دنیا محسوب می شود لذا گسترش روابط با اسرائیل به منزله دروازه ارتباطی گسترده تر با آمریکا خواهد بود. بنابراین هند بدنبال افزایش سطح تعاملات با این کشور در تمامی زمینه ها است. از طرف دیگر کشور اسرائیل نیز به دلیل اینکه بازار هند را به عنوان مکانی مناسب برای فروش تسلیحات خود می داند و همچنین با برقراری رابطه با هند و حضور در این کشور می تواند از بن بست منطقه ای که در حال حاضر در آن قرار دارد رهایی یابد و برای اینکه بتواند بر فعالیت های پاکستان به عنوان تنها کشور اسلامی دارای بمب هسته ای، از نزدیک کنترل داشته باشد لذا تمایل زیادی به گسترش روابط خود با هند دارد و هر روز تلاش می نماید این روابط را مستحکم تر و جدی تر و بلند مدت تر نماید. اما گسترش روابط اسرائیل با هند و حضور گسترده اسرائیل در منطقه دقیقا بر خلاف منافع ملی ایران است زیرا با توجه به مواضع

سیاسی و مذهبی دو کشور ایران و اسرائیل، نزدیکی اسرائیل به هندبه معنی دور شدن ایران از هند و به خطر افتادن زمینه های همکاریهای دوجانبه دوکشور در زمینه های مختلف است. علاوه بر این واضح و روشن است که اسرائیل با گسترش روابط خود با هند قطعاً برنامه های جاسوسی و ضد ایرانی را در منطقه طرح ریزی و دنبال خواهد نمود و هند را به یک پایگاه قوی برای انجام فعالیت های غیر قانونی خود بر علیه ایران تبدیل خواهد کرد. توجه به این نکته ضروری است که هر کشوری از جمله هند برای کسب جایگاهی بهتر برای خود در دنیا و توسعه اقتصادی تمایل به برقراری رابطه با کشور های دیگر را دارد و لذا جمهوری اسلامی ایران باید با نگاهی واقع بینانه به مسائل منطقه و دنیا تلاش کند با یک دیپلماسی فعال منطقه ای روابط خود را با کشور هند هر چه بیشتر گسترش دهد و بر کیفیت و کمیت این روابط بیفزاید تا بتواند با جلب اعتماد بیش از پیش هند و با افزایش ارتباطات خود با مقامات سیاسی و اقتصادی هند جایگاه خوبی در این کشور برای خود کسب کرده و مانع از اختلاف افکنی های اسرائیل بین ایران و هند شود. با توجه به اینکه هند بر طبق برنامه های گسترده صنعتی خود نیاز شدیدی به منابع انرژی به خصوص نفت و گاز دارد لذا ایران از بستری بسیار مناسب برای تقویت روابط خود با این کشور برخوردار است.

منابع

- ابوالحسنی، علی. (۱۳۷۷)، مهاتما گاندی، «همدلی با اسلام، همراهی با مسلمین»، تهران، نشر بهار.
- ملکی، ابوالقاسم. (۱۳۸۹)، «همایش روابط ایران و هند»، ماهنامه رویدادها و تحلیل ها، سال ۲۲، شماره ۲۲۳.

بررسی روابط استراتژیک هند با اسرائیل و... / ۱۷

- کلاتری، جلال. (۱۳۸۸)، «سمینار بین المللی ایران و هند در دوره معاصر»، ماهنامه رویدادها و تحلیل ها، سال ۲۲، شماره ۲۴۰.
- صدوقی، علی. «هند تحول در رویکردهای استراتژیک»، نامه دفاع ۳، شماره دوم، مرکز تحقیقات استراتژیک، ۱۳۸۷، تهران، ۱۳۸۷.
- ثقفی عامری، ناصر، احدی، افسانه. (۱۳۸۷)، «ایران و سیاست نگاه به شرق»، مجمع تشخیص مصلحت نظام، مرکز تحقیقات استراتژیک، پژوهشکده تحقیقات، تهران.
- طاهریان، محمد ابراهیم. (۱۳۹۰)، «برخورد هند با خط لوله صلح؛ رفتاری سیاسی با مانورهای تبلیغاتی»، www.irdiplomacy.ir.
- فرزین نیا، زیبا. (۱۳۸۸)، «مثلث آسیایی، چین، هند و پاکستان»، وزارت امور خارجه، تهران: مرکز چاپ و انتشارات.
- جمشیدی بروجردی، محمد تقی. (۱۳۷۹)، «ملی گرایی هندو»، وزارت امور خارجه، دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی، تهران.
- ثقفی عامری، ناصر. (۱۳۸۳)، «اجلاس وزرای خارجه کشورهای عضو کنفرانس تعامل و اعتماد سازی در آسیا (سیکا)»، گاهنامه تحلیلی سیاست خارجی ایران و نظام بین الملل، معاونت پژوهش های سیاست خارجی مرکز تحقیقات استراتژیک، شماره ۱۲۱.
- ایرانی، لادن. (۱۳۸۹)، «موضع هند در قبال مسائل اقیانوس هند»، وزارت امر خارجه، تهران: مرکز چاپ و انتشارات.
- بلند اختر، محمود. (۱۳۹۰)، «ساختار و توانمندی نظامی کشورها، هندوستان»، ماهنامه اطلاعات راهبردی، سال ۷، شماره ۷۴.
- قنبری، علیرضا. محمد امین نادریان، «دگرگونی های امنیت انرژی و فرصت های پیش روی ایران»، اطلاعات سیاسی اقتصادی، مهر و آبان، ۱۳۸۸.

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی